

Editorial Νοέμβριος 2022

Mε το τεύχος 12 του Νοεμβρίου 2022, το *The Art of Crime* γίνεται πλέον ετήσιο. Κρίθηκε ότι οι εξαμηνιαίες εκδόσεις άφηναν μικρό μόνο περιθώριο για να διατηρηθεί ο συνδυασμός ποσότητας και ποιότητας που επιδιώκει το περιοδικό μας. Εκτός από αυτή τη μεταβολή, το *The Art of Crime* διατήρησε την κλασική δομή του, με τις γνωστές στήλες, με μία μόνο αλλαγή, και προσθήκη ιδιαίτερας σημαντική, στη στήλη της Νομολογίας. Σημαντικό τμήμα της στήλης αυτής θα ανεξαρτητοποιηθεί, ως συστηματική πλέον παρουσίαση της ετήσιας νομολογίας του ΕΔΔΑ (Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) και του ΔΕΕ (Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης), αρχής γενομένης για το διάστημα Σεπτεμβρίου 2021-Σεπτεμβρίου 2022.

Το τεύχος μας αυτό φιλοξενεί σύμφωνα με την παράδοση μια συνέντευξη, του Γερμανού καθηγητή και εθνικού και διεθνούς Δικαστή Kai Ambos. Ο Kai Ambos κατέχει την έδρα του Δικαίου, Ποινικής Δικονομίας, Συγκριτικού και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου στο πανεπιστήμιο του Γκέτινγκεν. Τον Φεβρουάριο του 2017, ορίστηκε δικαστής στο Διεθνές Δικαστήριο για το Κόσοβο. Η συνέντευξη δόθηκε στον Επ. Καθηγητή Βασίλη Πετρόπουλο και στον Δρ. Ν. Ιωάννη Μοροζίνη, με τους οποίους ο Ambos συζητά για τη σχέση της ποινικής δογματικής και των εκπροσώπων της με την πολιτική, καθώς και για τις διεθνείς όψεις του ποινικού δικαίου, το οποίο διακονεί ως θεωρητικός και δικαστής σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Δεν πιστεύει στην επιβολή της ποινικής δογματικής ως αυθεντίας που μπορεί να ελέγχει τις τρεις κρατικές εξουσίες και συστήνει στους θεωρητικούς του ποινικού δικαίου ταπεινότητα. Θεωρεί απαραίτητη την εκλαΐκευση των επιχειρημάτων της ποινικής δογματικής, ακόμη και μέσω δημοσιεύσεων σε μη επιστημονικά fora, αλλά δηλώνει αντίθετος στην πολιτική στράτευση των διδασκόντων υπό κομματική ιδιότητα. Ως κύριο μέσο αποτροπής της εργαλειοποίησης του ποινικού δικαίου και της ποινικής δογματικής από απολυταρχικά καθεστώτα, όπως συνέβη στο γερμανικό παρελθόν κατά την περίοδο του εθνικοσοσιαλισμού, υποστηρίζει κυρίως τη σχετική επιμόρφωση των δικαστικών λειτουργών, θεωρώντας κομβικό τον ρόλο που διαδραμάτισαν στο ως άνω γερμανικό ιστορικό προηγούμενο. Τέλος, λαμβάνει ενδιαφέρουσες και (σε κάποιες περιπτώσεις ανατρεπτικές) θέσεις για μια σειρά

ζητημάτων που απασχολούν την ποινική επιστήμη διεθνώς (όπως η ανάγκη ενός Γενικού Μέρους του Ποινικού Δικαίου, η ποινική ευθύνη των νομικών προσώπων για εθνικά και διεθνή εγκλήματα, η παραγραφή), αλλά και για παραδοσιακές θεματικές όπως η (παρ' ημίν ιδιαίτερα επίκαιρη) άρθρωση επιχειρηματολογίας εκ του «κοινού περί δικαίου αισθήματος» και η διάρρηξη της πίστεως στην απιστία.

Η στήλη «Μελέτες» περιέχει τέσσερα κείμενα. Στο πρώτο από αυτά, ο Ιωάννης Ανδρουλάκης συνθέτει δύο αδημοσίευτα κείμενα του Νικολάου Ανδρουλάκη για τον Γεώργιο-Αλέξανδρο Μαγκάκη, γραμμένα το 2012 και το 2017, μέσα από τα οποία αποκαλύπτεται όχι μόνο το επιστημονικό έργο του Γ. Α. Μαγκάκη από τις ελληνικές και γερμανικές δημοσιεύσεις του, αλλά και η ηθική προσωπικότητά του ως δασκάλου, δικηγόρου και πολιτικού, πρωτίστως ως ελεύθερου Έλληνα, και ακόμη ο στενός σύνδεσμος αγάπης και φιλίας που συνέδεε τους δύο καθηγητές. (Ο Ανδρουλάκης ήταν έντεκα χρόνια νεότερος). Στη δεύτερη μελέτη του τεύχους, με τίτλο «Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας. Η διεύρυνση του καταλόγου των κατ' έγκληση διωκομένων εγκλημάτων», ο Αν. Καθηγητής του ΕΚΠΑ Δημήτριος Κιούπης αναλύει τα επιχειρήματα υπέρ και κατά της επιλογής του νέου Κώδικα να προβλέψει κατ' έγκληση δίωξη για περισσότερα εγκλήματα του σχετικού κεφαλαίου. Στον σχετικό επιστημονικό διάλογο, τα περισσότερα από αυτά τα επιχειρήματα είναι πρακτικής φύσεως και δεν φαίνεται να οδηγούν σε μια σαφή απάντηση αν η επιλογή αυτή υπήρξε τελικά ορθή. Διαπιστώνει ότι οι νέες διατάξεις φαίνεται να εντάσσονται σε ένα διαφορετικό, διαχειριστικό πρότυπο ποινικού δικαίου. Η πράξη θα δείξει αν αυτό το πρότυπο θα επικρατήσει ή αν πρόκειται απλώς για μια ευκαιριακή νομοθετική μεταβολή. Στην τρίτη μελέτη, με τίτλο «Γυναικοκτονία: Χρειαζόμαστε μια νέα εγκληματολογική και ποινική κατηγορία;», η Μαργαρίτα Γασπαρινάτου, Επ. Καθηγήτρια Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του ΔΠΘ, αναλύει σε βάθος ένα εξαιρετικά επίκαιρο θέμα, τη γυναικοκτονία ως ακραία μορφή έμφυλης βίας. Με αφετηρία τα βασικά χαρακτηριστικά της δημόσιας συζήτησης που διεξάγεται, ανατρέχει στη γενεαλογία του όρου, στα σημαινόμενα του, στη φαινομενολογία και στη θεσμική του αποτύπωση αλλά και στη διαφοροποιημένη του ανάγνωση από διαφορετικές σχολές σκέψης στο πλαίσιο της φεμινιστικής θεωρίας, του δικαίου και της εγκληματολογίας. Ταυτόχρονα, αναδεικνύει τον αντίκτυπο των διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων στον τρόπο πρόσληψης του φαινομένου και στον τρόπο οργάνωσης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Στη μελέτη υποστηρίζεται ότι οι νομικοί ορισμοί μετέχουν σε μια σύνθετη διαδικασία ηγεμονίας, συνθέτουν νοήματα, διαμορφώνουν κοινωνικές αντιλήψεις, πολιτισμικές

και θεσμικές πρακτικές. Αποτελούν επίδικα στο πλαίσιο της διαδικασίας της κοινωνικής σύγκρουσης και αντανακλώνονται στις διαδικασίες εγκληματοποίησης και ποινικοποίησης. Η μονόπλευρη, ωστόσο, στροφή στον ποινικό λαϊκισμό και σε έναν ακραίο τιμωρητισμό οδηγεί σε αδιέξοδα, ενώ παρέχει το τέλειο άλλοθι για τη συντήρηση των δομών της πατριαρχίας και την αναπαραγωγή της έμφυλης ανισότητας. Τέλος, στην τελευταία μελέτη, με θέμα «Η διατάραξη ησυχίας και η πρόκληση θορύβων μουσικής ως αξιόποινη συμπεριφορά», ο Ηλίας Σπυρόπουλος, Δικηγόρος, ΔΝ Πανεπιστημίου Μονάχου, παρουσιάζει το σύνθετο νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με το ζήτημα της ηχορύπανσης, εντοπίζοντας το προστατευόμενο έννομο αγαθό και το είδος της διακινδύνευσης που επιχειρεί να αποτρέψει το πλέγμα των λευκών ποινικών νόμων σε συνδυασμό με τις αστυνομικές και υγειονομικές διατάξεις. Εν συνεχεία, επιχειρεί να καταγράψει και να σχολιάσει τις επιμέρους νομοτυπικές μορφές των εγκλημάτων που προκύπτουν από τις εν λόγω διατάξεις, ενώ η μελέτη κλείνει με κριτική αποτίμηση του παρόντος νομοθετικού πλαισίου και μια πρόταση σε νομοτεχνικό επίπεδο.

Στη στήλη μας «Art and Crime», η ιστορικός τέχνης και επιμελήτρια εκθέσεων Ελισάβετ Πλέσσα διερευνά το έγκλημα της βίας στο έργο του σπουδαίου σύγχρονου Νοτιοαφρικανού καλλιτέχνη William Kentridge. Η Πλέσσα εισάγει τον αναγνώστη στην εικονογραφία του πολύπλευρου έργου του Kentridge, το οποίο, ενώ συνδέει πολλαπλά μέσα και υλικά εικαστικής έκφρασης, έχει για βάση του το σχέδιο στο χαρτί. Στη συνέχεια επισημαίνει πώς με αφετηρία τις θηριωδίες που διαπράχθηκαν στα χρόνια του απαρτχάιντ (1948-1991), αλλά και νωρίτερα, από τους αποικιοκράτες της αφρικανικής ηπείρου, το έργο του Kentridge διαμαρτύρεται για τη βία του εγκλήματος οικουμενικά και διαχρονικά, χωρίς να καταγγέλλει ή να διδάσκει. Τέλος, το άρθρο της Πλέσσα επικεντρώνεται στο σημαντικό έργο του Kentridge «Black Box/Chambre Noir» (2005), με θέμα την πρώτη (γερμανική) γενοκτονία του εικοστού αιώνα, όταν στα χρόνια 1904-1907 δολοφονήθηκαν στη νοτιοδυτική Αφρική πάνω από 100.000 άνθρωποι από τις φυλές των Χερέρο και Νάμα. Με αφορμή αυτό το ιδιότυπο κουκλοθέατρο από ανιμίεσον, σχέδια και μηχανικές μαριονέτες, η Πλέσσα προτείνει το έργο του Kentridge σαν ένα ανοιχτό τραύμα που εναντιώνεται στο έγκλημα με όπλο την τέχνη και εντέλει την αγάπη.

Στη στήλη «Notitiae Criminalis», ο Γεώργιος Μπορμπαντωνάκης, ΜΔΕ Εγκληματολογίας & Αντεγκληματικής Πολιτικής ΕΚΠΑ, καταπιάνεται με το διαχρονικά επίκαιρο ζήτημα των βίαιων και παρενοχλητικών συμπεριφορών που υποκινούνται από στερεότυπα και προκαταλήψεις έναντι του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της έμφυλης ταυτότητας ή των

χαρακτηριστικών φύλου των θυμάτων. Ο συγγραφέας προβαίνει σε επισκόπηση της ελληνικής πραγματικότητας, παραθέτοντας στατιστικά στοιχεία που συνέλεξε ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων το 2019, από τα οποία μάλιστα προκύπτει ότι ένα σχετικά μικρό ποσοστό ΛΟΑΤΙ ατόμων βιώνει ένα δυσανάλογα μεγάλο ποσοστό όλων των ομοφοβικών και τρανσφοβικών επιθέσεων στη χώρα μας. Το φαινόμενο αυτό είναι ευρύτερα γνωστό ως επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση. Επιπλέον, καταγράφονται οι επιπτώσεις των εγκλημάτων μίσους τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, ενώ αναλύεται και το φαινόμενο της ελλιπούς καταγγελίας από τα θύματα. Τέλος, αναδεικνύονται μερικά από τα μοτίβα της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, καθώς και οι συνέπειές τους στο πεδίο της πρόληψης του εγκλήματος. Στη συνέχεια, η Μαρία Κράνη, Κοινωνιολόγος, ΜΔΕ Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, καταπιάνεται με το φαινόμενο της οπαδικής βίας –του χουλιγκανισμού– με αφορμή τον θάνατο του νεαρού Άλκη Καμπανού την 1/2/2022 ύστερα από απρόκλητη επίθεση. Μετά από μια ιστορική επισκόπηση των θανάσιμων περιστατικών χουλιγκανισμού στη Ελλάδα, παρουσιάζονται οι εγκληματολογικές-αιτιολογικές προσεγγίσεις του φαινομένου, οι εμπειρικές διερευνήσεις του στο εξωτερικό αλλά και –ιδίως– στη χώρα μας, όπως επίσης οι νομοθετικές προσπάθειες πάταξής του σε επίπεδο αντεγκληματικής πολιτικής. Τέλος, η Δέσποινα Κοντομπάση, μεταπτυχιακή φοιτήτρια του ΜΠΣ «Εγκληματολογία και Αντεγκληματική Πολιτική» ΕΚΠΑ, αναδεικνύει την ιστορία και τη δυναμική των εφημερίδων της φυλακής, εστιάζοντας σε αμερικανικά και αγγλικά έντυπα. Προβαίνει σε μια ιστορική αναδρομή η οποία εκτείνεται από την πρώτη εφημερίδα φυλακών που έκανε την εμφάνισή της στις ΗΠΑ. γύρω στο 1900, όταν ο έγκλειστος δικηγόρος William Keteltas εξέδωσε την «Ερημη Ελπίδα», έως και τη σημερινή βρετανική εφημερίδα «ΣυνδιΑλλαγή» (*ConVerse*), που δημοσιεύεται από πρώην εγκλείστους. Στο πλαίσιο αυτό, φωτίζει τον κοινωνικοπολιτικό αντίκτυπο των εφημερίδων των φυλακών και τον τρόπο με τον οποίο αναδείχθηκαν σε σύμβολο ορατότητας και έκφρασης των εγκλείστων.

Στη στήλη μας «Έγκλημα και Επιστήμες», ο Παναγιώτης Μερτής, επικεφαλής του Δημοσίου Τομέα της Performance Technologies SA, ασχολείται με ένα εξαιρετικά σύγχρονο και επίκαιρο θέμα, στη μελέτη του «Ο Έλον Μασκ ανακαλύπτει το αλφάβητο», εντοπίζοντας και αναλύοντας την ανεξάρτητη επιρροή κακόβουλων διαδόσεων από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι πληροφορίες αυτές αποκτούν πλέον τη λειτουργία πεδίων γνωσσιακού πολέμου (cognitive warfare), με αντικείμενο επιρροής το ανθρώπινο μυαλό. Είναι σαφές ότι ο κίνδυνος για τη Δημοκρατία είναι μεγάλος και αναπόφευκτος. Προς αντιμετώπισή του, ο συγγραφέας προτείνει τρεις αρχές που πρέπει να διέπουν κάθε οικοσύστημα επικοινωνίας,

σύμφωνα άλλωστε και με δύο νομοθετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ, της 25/3/2022 (DMA) και της 23/4/2022 για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA). Τον νόμο για τις ψηφιακές υπηρεσίες φαίνεται ότι αποδέχεται ο Elon Mask για το Twitter.

Στη στήλη μας «Εκ των Έσω», υπάρχουν δύο μελέτες. Στην πρώτη από αυτές, ο Νίκος Κουλούρης, Αν. Καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του ΔΠΘ, θέτει ορισμένα ζητήματα που προέκυψαν από τις αλλαγές της σωφρονιστικής πολιτικής μετά τον Ιούλιο του 2019. Στον δημόσιο λόγο που αναπτύχθηκε για τον αναπροσανατολισμό του σωφρονιστικού συστήματος, έχει δοθεί σημαντική θέση στην ανέγερση νέων φυλακών και στην αύξηση της χωρητικότητας του σωφρονιστικού συστήματος, που παρουσιάζεται εν μέρει ως λύση στο χρόνιο, δομικό πρόβλημα του υπερπληθυσμού των φυλακών. Ο Κουλούρης παραθέτει υλικό που προκύπτει από τη μελέτη διάφορων πηγών, κυρίως επίσημων έγγραφων τεκμηρίων καθώς και δηλώσεων αρμόδιων κυβερνητικών οργάνων και δημοσιογραφικών αναφορών, από τις οποίες επιχειρεί να ανιχνεύσει τις εξελίξεις που έχουν δρομολογηθεί όσον αφορά τη χωρητικότητα των φυλακών και τις πιθανές μεταβολές του πληθυσμού των κρατουμένων και των σχετικών με αυτές δεικτών χρήσης της φυλάκισης. Με την επεξεργασία και την ανάλυση αυτού του υλικού, εξετάζει κατά πόσον οι επιλογές που έχουν γίνει προσδένονται στο άρμα μιας επεκτατικής σωφρονιστικής πολιτικής η οποία ακολουθείται χωρίς τεκμηρίωση, με πολλές αλλά υποστελεχωμένες φυλακές που προοιωνίζονται αύξηση των κρατουμένων. Η μελέτη της Μαρίας Σπανουδάκη (Δικηγόρου, ΜΠΣ ΕΑΠ) αναφέρεται στο πεδίο της έκτισης των ποινών. Ειδικότερα, εστιάζει στη διαφοροποιημένη μεταχείριση που επιφυλάσσουν οι φορείς του σωφρονιστικού συστήματος στους δράστες οικονομικών εγκλημάτων σε σύγκριση με τα μέλη εγκληματικών οργανώσεων. Η μελέτη βασίζεται σε συνεντεύξεις που πραγματοποίησε η ίδια με δέκα σωφρονιστικούς υπαλλήλους στο πλαίσιο της εκπόνησης διπλωματικής εργασίας (η τοποθεσία του καταστήματος κράτησης όπου έλαβαν χώρα οι συνεντεύξεις δεν αποκαλύπτεται για λόγους ερευνητικής δεοντολογίας). Κατ' αυτόν τον τρόπο, αναδεικνύονται –με βάση την οπτική και το βίωμα των συμμετεχόντων– οι παράγοντες που ευνοούν την ως άνω διαφοροποίηση. Μέσα από τον λόγο, το βίωμα και την οπτική των συγκεκριμένων υπαλλήλων, παρέχεται η ευκαιρία στον αναγνώστη να προβληματιστεί σχετικά με ορισμένες σημαντικές πτυχές της καθημερινότητας των φυλακών. Όπως επισημαίνεται από την ίδια τη συγγραφέα, η πολιτεία οφείλει να ενσκήψει ουσιαστικά στην κοινωνία των φυλακών, ώστε (μέσα από τη λήψη νομοθετικών και άλλων μέτρων) να επιτευχθεί η ουσιαστική ισότητα μεταξύ των εγκλείστων στα καταστήματα κράτησης.

Στη στήλη μας «Σχολιασμένη Νομοθεσία» (μετονομασία της στήλης «Νομοθεσία» σε αντιστοιχία με τη στήλη «Σχολιασμένη Νομολογία»), εκτίθεται η άποψη de lege ferenda του Μανώλη Μελισσάρη, Δρ. Φιλοσοφίας Δικαίου και συγγραφέα, ο οποίος προτείνει να προσεγγιστεί ως δικαιοκρατικό ζήτημα η θέσπιση διακεκριμένου αδικήματος γυναικοκτονίας. Σύμφωνα με την επιταγή του κράτους δικαίου, ο νόμος πρέπει να αποτυπώνει με ακρίβεια όλες τις κανονιστικά σημαντικές παραμέτρους μιας πράξης ή παράλειψης. Ο δράστης της γυναικοκτονίας δεν σκοτώνει μια γυναίκα simpliciter, δηλαδή ένα πρόσωπο που τυχαίνει να είναι γυναίκα· σκοτώνει μια γυναίκα με αυτήν ακριβώς την ιδιότητά της. Προκύπτει ότι το υπάρχον αδίκημα της ανθρωποκτονίας είναι ανεπαρκές νομοτυπικά διότι δεν καταγράφει ότι η πράξη του δράστη στρέφεται εναντίον ενός συγκεκριμένου χαρακτηριστικού του θύματος. Συνεπώς, ένα αδίκημα γυναικοκτονίας θα ήταν επιβεβλημένο έτσι ώστε να εξειδικεύσει το υπάρχον αδίκημα της ανθρωποκτονίας σε εκτέλεση των επιταγών του κράτους δικαίου. Σε μια δεύτερη μελέτη, ο Εμμανουήλ Αποστολάκης, Δικηγόρος – Υπ. Δ.Ν. ΕΚΠΑ, ασχολείται με τις ειδικές εξουσίες έρευνας που διαθέτει η Επιτροπή Ανταγωνισμού κατ' άρθρο 39 Ν. 3959/2011. Εξετάζει τη φύση και την έκταση των εξουσιών αυτών, καθώς και τις αναγκαίες εγγυήσεις έτσι ώστε τα συλλεχθέντα αποδεικτικά μέσα να είναι αξιοποιήσιμα στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας. Ο νομοθέτης παραχωρεί κατ' ουσίαν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού την εξουσία διενέργειας μιας δέσμης από επαχθείς ειδικές ανακριτικές πράξεις για την εξιχνίαση των παραβάσεων της νομοθεσίας σχετικά με την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, η οποία όμως δεν συνοδεύεται από ρητή πρόβλεψη των αναγκαίων δικονομικών εγγυήσεων.

Ο Δρ. Κωνσταντίνος Πανάγος εξετάζει υπό εγκληματολογικό πρίσμα το θεσμικό πλαίσιο σχετικά με τη δημοσιοποίηση των προσωπικών δεδομένων δραστών που (φέρονται να) έχουν τελέσει σεξουαλικά αδικήματα. Η πρακτική αυτή (που συνοψίζεται διεθνώς με τον όρο «naming and shaming») έχει εδραιωθεί τις τελευταίες δεκαετίες στις ΗΠΑ. Στη χώρα μας, εφαρμόζεται εδώ και αρκετά χρόνια σε ένα ευρύ φάσμα αδικημάτων ύστερα από την έκδοση εισαγγελικής διάταξης. Πρόσφατα (με τον ν. 5002/2022) προστέθηκε ένα νέο άρθρο στον ν. 4624/2019. Πρόκειται για το άρ. 84Α, που αναφέρεται στη δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων από την εισαγγελική αρχή. Με αφορμή αυτή τη νομοθετική εξέλιξη, ο συγγραφέας αξιοποιεί την εγκληματολογική θεωρία ώστε να αναδείξει (με βάση τη διεθνή όσο και ελληνική εμπειρία) τους προβληματισμούς που εγείρονται για τους κατηγορούμενους, τα θύματα και τις αρχές του σύγχρονου νομικού πολιτισμού γενικότερα. Στο ίδιο πλαίσιο, τονίζεται η αδήριτη αναγκαιότητα για την εφαρμογή μιας ολιστικής αντε-

γκληματικής πολιτικής, που θα εστιάζει παράλληλα στην πρόληψη του εγκλήματος, στην προστασία των θυμάτων και στην υποβοήθηση της κοινωνικής επανένταξης των δραστών. Στο τεύχος αυτό, εγκαινιάζεται, όπως ήδη σημειώσαμε, μια νέα στήλη, η οποία ως αντικείμενο έχει την παρουσίαση –εν περιλήψει– των σημαντικότερων αποφάσεων ποινικού ενδιαφέροντος των δύο ευρωπαϊκών δικαστηρίων, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά το περασμένο έτος (εν προκειμένω, την περίοδο Σεπτεμβρίου 2021-Σεπτεμβρίου 2022). Μέσα από την κατηγοριοποίηση των επιλεγμένων αποφάσεων και την περιληπτική τους παρουσίαση, επιχειρείται να δοθεί στον αναγνώστη μια κατά το δυνατόν ευσύνοπτη εικόνα σχετικά με την πρόσφατη νομολογία των δύο δικαστηρίων. Πρόκειται για ένα πρωτότυπο εγχείρημα, το οποίο ευελπιστούμε ότι όχι μόνο θα φανεί χρήσιμο στον Έλληνα νομικό, αλλά ταυτόχρονα θα ενισχύσει τον ρόλο της νομολογίας των δύο δικαστηρίων στην ελληνική ποινική έννομη τάξη (ο οποίος, ειδικά όσον αφορά στο ΔΕΕ, και αν λάβει κανείς ως κριτήριο τη συχνότητα υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων εκ μέρους των ελληνικών ποινικών δικαστηρίων, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως μηδαμινός). Για την κατηγοριοποίηση των αποφάσεων, ακολουθείται κατά βάση η δομή της ελληνικής ποινικής έννομης τάξης (ουσιαστικό ποινικό δίκαιο, δικονομικό ποινικό δίκαιο, σωφρονιστική). Με τον τρόπο αυτόν, η επισκόπηση της σχετικής ύλης καθίσταται ευχερέστερη για τον αναγνώστη, ταυτόχρονα όμως αναδεικνύεται η σημασία της σχετικής νομολογίας για την Ελλάδα. Επίσης, η κατηγοριοποίηση έχει γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να παραμείνει κατά το δυνατόν ίδια και στα επόμενα τεύχη του περιοδικού, προκειμένου να διευκολύνεται ο αναγνώστης στην αναζήτηση των θεματικών που τον ενδιαφέρουν διαχρονικά. Η επιλογή των αποφάσεων γίνεται κατά κύριο λόγο πρωτογενώς, δηλαδή με αναζήτηση στις ιστοσελίδες των δύο δικαστηρίων. Κριτήριο επιλογής αποτελεί η σημασία της εκάστοτε απόφασης εξ επόψεως θεωρητικού αλλά και πρακτικού ενδιαφέροντος. Έτσι, παρουσιάζονται αποφάσεις οι οποίες θίγουν σημαντικά νομικά ζητήματα, που απασχολούν –ή δύναται να απασχολήσουν στο μέλλον– την ελληνική επιστήμη και νομολογία, αλλά και αποφάσεις οι οποίες έχουν πρωτίστως πρακτική χρησιμότητα (π.χ. αποφάσεις που αφορούν στις συνθήκες κράτησης σε συγκεκριμένα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας μας). Υπόψιν λαμβάνεται επίσης η σημασία που έχει η εκάστοτε απόφαση ως εξέλιξη της νομολογίας του Δικαστηρίου. Οι αποφάσεις παρουσιάζονται εν περιλήψει, όχι αυτούσιες. Καταβάλλεται δε προσπάθεια ώστε να παρουσιάζονται κατά το δυνατόν εν συντομία όλα τα απαραίτητα για την κατανόηση της εκάστοτε απόφασης πραγματικά περιστατικά, αλλά και οι κρίσιμοι νομικοί συλλογισμοί, με παραπομπή στον εκάστοτε αριθμό τις οικείας σκέψης. Επίσης, παρατίθεται πάντοτε ο σχετικός σύνδε-

σμος της απόφασης, ώστε να έχει την δυνατότητα ο αναγνώστης να ανατρέξει απ' ευθείας στο πρωτότυπο κείμενο. Την επιμέλεια της στήλης έχουν οι Εμμανουήλ Αποστολάκης, Δικηγόρος, Υπ. Δ.Ν. ΕΚΠΑ, Δημήτριος Βούλγαρης, Δικηγόρος, Δ.Ν., Νικόλαος Γανιάρης, Δικηγόρος, Υπ. Δ.Ν. ΕΚΠΑ, Άννα Οικονόμου, Δικηγόρος, Υπ. Δ.Ν., Επιστ. Συνεργάτης, Νομική Σχολή Βόννης, Δημήτριος Η. Τσιλίκης, Δικηγόρος, Υπ. Δ.Ν., Επιστ. Συνεργάτης, Νομική Σχολή Χαϊδελβέργης, Κωνσταντίνος Χατζόπουλος, Δικηγόρος, Υπ. Δ.Ν. ΕΚΠΑ. Τέλος στη μετονομασμένη στήλη μας «Σχολιασμένη Νομολογία», παρουσιάζουμε τέσσερις σχολιασμένες αποφάσεις. Ο Δημήτριος Καραγκούνης, Σπουδαστής ΕΣΔι και υπ. Δ.Ν. ΕΚΠΑ, παρουσιάζει και αναδεικνύει τα ενδιαφέροντα σημεία της απόφασης υπ' αριθ. 2425/2020 του Τριμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων Αθηνών επί της πολύκροτης υπόθεσης της Χρυσής Αυγής. Εξετάζει τα στοιχεία της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος του άρθρου 187 ΠΚ, καθώς και τους τρόπους τέλεσης του εγκλήματος της ένταξης και της διεύθυνσης εγκληματικής οργάνωσης, εστιάζοντας ιδίως στην έννοια της επιχειρησιακά δομημένης οργάνωσης και στη σχέση αυτής προς τη συμμορία αλλά και προς την έννοια του οργανωμένου εγκλήματος. Καταλήγει με ορισμένες σκέψεις ως προς το συνταγματικώς επιτρεπτό της υπαγωγής ενός πολιτικού κόμματος στην ποινική έννοια της εγκληματικής οργάνωσης.

Ο Νικόλαος Γανιάρης, Δικηγόρος, Υπ. Δ.Ν. ΕΚΠΑ, μεταφράζει και αναλύει την υπό στοιχεία 6 StR 137/21 απόφαση του γερμανικού Ακυρωτικού Δικαστηρίου, η οποία αφορά στην τέλεση απάτης σχετικής με τις επιχορηγήσεις διά της υποβολής αναληθών αιτήσεων ενίσχυσης μικρών επιχειρήσεων κατά την περίοδο του κορωνοϊού. Εν συνεχεία, παρουσιάζει τα κρίσιμα ερμηνευτικά ζητήματα που ανακύπτουν από τη διάταξη του άρθρου 386B ΠΚ, και ειδικότερα το προστατευόμενο έννομο αγαθό, τη νομική φύση της ικανοποίησης του αιτήματος του δράστη και τέλος την προσφορότητα των υποβληθέντων μη ορθών ή ελλιπών στοιχείων.

Ο Πέτρος Πούγγουρας, Δικηγόρος, LL.M. (UCL), ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου, παρουσιάζει την απόφαση 115/2020 του Αρείου Πάγου που αφορά την περίπτωση ενός ιατρού ο οποίος καταδικάστηκε για παραβίαση της απαγόρευσης διακρίσεων κατά την παροχή υπηρεσιών στο κοινό. Συγκεκριμένα, ο ιατρός ανάρτησε στην πόρτα του ιατρείου επιγραφή στην οποία, μεταξύ άλλων, χαρακτήριζε τους Εβραίους ανεπιθύμητους. Με σημείο αφετηρίας την απόφαση αυτή, το σχόλιο επιδιώκει να αναδείξει ορισμένα ευρύτερα ζητήματα τα οποία διατρέχουν την προβληματική των αθέμιτων διακρίσεων κατά την παροχή αγαθών και υπηρεσιών στο κοινό, όπως ο δικαιολογητικός λόγος της ποινικοποίησης της διακρι-

τικής μεταχείρισης κατά την παροχή αγαθών και υπηρεσιών στο κοινό, η σημασία που μπορεί να έχουν οι ειδικότερες περιστάσεις κάθε περίπτωσης και το ζήτημα αν η έννοια της διακριτικής μεταχείρισης περιορίζεται στη ρητή και σαφή άρνηση παροχής της υπηρεσίας. Ο Κωνσταντίνος Ζαχαρής, Δικηγόρος, Μ.Δ.Ε., Υποψ. Δ.Ν. Δ.Π.Θ., με αφορμή την υπ' αριθ. 188/2022 απόφαση του Αρείου Πάγου (Ε΄ Ποινικό Τμήμα), εξετάζει τη διάταξη του αρθρ. 85 παρ. 2 του Νέου Ποινικού Κώδικα. Ειδικότερα, εξετάζεται ο ρόλος της ομολογίας του κατηγορούμενου στην επιμέτρηση της ποινής του και παρατίθενται σκέψεις ως προς τη δικονομική και ουσιαστική υπόσταση της ομολογίας. Τέλος, τίθεται υπό σχολιασμό η ανωτέρω απόφαση του Αρείου Πάγου, με ειδικότερες παρατηρήσεις στην υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών που έγιναν δεκτά στην ορθή ουσιαστική ποινική διάταξη.

Στη στήλη μας «Με άποψη», ο Νίκος Λαγουδάκης, Μεταπτυχιακός φοιτητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ, ασχολείται με το θέμα της πανεπιστημιακής αστυνομίας και το κατά πόσον αυτή συμβιβάζεται με την αυτοδιοίκηση και την ανεξαρτησία των Πανεπιστημίων. Σε μια δεύτερη εργασία, η Χρυσούλα Κοτίνη, Δικηγόρος, φοιτήτρια ΠΜΣ, ασχολείται με το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του ασύλου, με ιστορική αναδρομή στα εκάστοτε ισχύσαντα, και αμφισβητεί τη σκοπιμότητα της ιδρύσεως πανεπιστημιακής αστυνομίας.

Στη στήλη μας «Βιβλιοπαρουσίαση», παρουσιάζεται από τον Ιωάννη Μοροζίνη η μονογραφία του Kai Ambos με τίτλο «Εθνικοσοσιαλιστικό Ποινικό Δίκαιο» και υπότιτλο «Συνέχεια και Ριζοσπαστικοποίηση» (*Nationalsozialistisches Strafrecht – Kontinuität und Radikalisierung*, Nomos Verlag, 2019). Μέσα από έναν διάλογο με την αντίστοιχη μονογραφία του Αργεντίνου ποινολόγου Eugenio Raúl Zaffaroni με τίτλο «Ποινική Δογματική των Ναζί» (*Doctrina Penal Nazi*, Μπουένος Άιρες, 2017), ο Ambos προβαίνει σε μια απαραίτητη και οφειλόμενη από τη γερμανική ποινική δογματική ενδοσκόπηση όσον αφορά τη στάση της απέναντι στο φαινόμενο του εθνικοσοσιαλισμού και τις «υπηρεσίες» που συγκεκριμένοι εκπρόσωποί της παρείχαν στο εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς, δημιουργώντας μια επιστημονική επίφαση για την άσκηση ποινικής καταστολής στο πλαίσιο του. Με αυτή τη διαλεκτική μέθοδο, ο Ambos σκιαγραφεί με ακρίβεια την εικόνα της γερμανικής ποινικής δογματικής κατά την περίοδο του εθνικοσοσιαλισμού μέσα από τα κείμενα των εκπροσώπων της, στηλιτεύοντας τη στάση όσων λειτούργησαν υποστηρικτικά απέναντι στο καθεστώς, ιχνηλατώντας τα σπέρματά της στην περίοδο που προηγήθηκε και τεκμηριώνοντας τη μεταπολεμική επιβίωση κάποιων στοιχείων της μέχρι και σήμερα, απαλλαγμένων από το αρνητικό αξιολογικό πρόσημο του εθνικοσοσιαλισμού.